

בירורים בהלכה גי'ת ל

תפקידו של בית הדין לגיור

ויש שסברו שאפי' בדיעבד מועיל שלא בפני שלושה, ע"י רדב"ז סי' ד, אלף קנו; חמדת שלמה סי' כט (ואף שמשמע ממנו שהנפק"מ היא רק לגבי כשרות בנו, והוא לכאוף בכל מקרה כשר, הבינו שהכוונה היא שהוא יהודי גמור. אך הרמב"ן הבין את דבריו אחרת וכן המגיד משנה שסבר ששיטתו כרמב"ם).

הגר"ב ז'ולטי (תושבע"פ יג) הסביר, שנראה שסברו התוס' כהבנה השניה, שהרי לא מסתבר שאם ביה"ד יוצרים את הגיור, שלא יהיו דיינים נוכחים בשעת הטבילה שאז הוא נהיה יהודי, וכך הסביר גם את השיטה המובאת ברא"ש, שמספיק שיהיה מפורסם שטבלה, ולא דווקא שיראו אותה בפועל (וכ"כ הגר"א ויס בשיעור לפרשת נשא תשע"א, אמנם אפשר גם לבאר שהטבילה איננה 'משפט' ולכן אין צריך שלושה, וכע"ז מבואר ברא"ש).

המרדכי (יבמות קיא) כתב שגירות בפני שלושה קרובים פסולה (וכן נראה מדברי הרמ"א בסי' רסח ד), אך הקרן אורה (מו, ב) הוכיח מדברי הגמרא ביבמות שגם קרובים כשרים, וייתכן שנח' בשתי ההבנות הנזכרות, משום שאם בית הדין פועל בגירות ממש מסתבר שהוא כבי"ד לכל עניין וקרובים פסולים, אך אם הדבר רק צריך להיעשות בפני בית הדין, אפשר שגם קרובים יהיו כשרים (ויל"ע בדמיון להתרת נדרים שמועילה גם בפני קרובים).

עוד כתב הרב ז'ולטי (שם), שלפי ההסבר הראשון לא מספיק להתגייר בפני שלושה דיינים בעלמא, אלא צריך שהם ידעו שהם מקבלים את האנשים לשם גירות, אולם ייתכן שלפי ההסבר השני ייתכן שמספיק שרק הטבילה תהיה בפני שלושה הדיוטות (נפק"מ אפשריות נוספות: האם דיין שמקבל שכר יהיה פסול כאן, שלפי ההסבר שהדבר רק צריך להעשות בפני בית דין, אין בכל פסול, וכה"ג כתב הגר"י רוזן בתחומין לה. עוד העלה שם חידוש [וכ"כ גם הגר"י אפשטיין בתחומין לב], שאין באפשרות בית דין אחר לבטל גיור (דבזה"ז בי דינא בתר בי דינא דייקי), מפני שאין זה דין רגיל שמכריעים בו בין אדם לחבירו. אמנם עצם הטענה הזו לא התבררה לי, אך ייתכן שלפי ההבנה השניה שביה"ד לא פועל כאן כלום, אין מקום לבטל את הגיור, מפני שהוא בעצמו לא יצר מאומה, אלא הגר התגייר בעצמו, וצ"ע, ואכמ"ל בזה).

הגם שעיקר תפקידם של בתי הדין הם לדון בין איש לבין רעהו, מצאנו שבית הדין נצרך רק לא רק לצורך זה, אלא גם להחלת חלויות או ביצוע פעולות, כגון עגלה ערופה, קידוש החודש וסמיכת זקנים. מסתבר, שבית הדין לגיור שייך לסוג השני של התפקידים, שהרי אין כאן שפיטה בין בעלי דין. משום כך, לימוד הגמרא (יבמות מו, ב) שגר צריך להתגייר בפני שלושה, משום שכתוב בו 'משפט' צריך עיון, הלא בוודאי אין כאן דין (תמיהת הגרי"א הרצוג בספר הזיכרון שלו).

הקובץ שיעורים (כתובות סי' לג עפ"י שיטת התוס' לגבי גר קטן, דכיצד מועיל לזכות לו, הלא אין זכין לגוי, וכתבו באחד מתירוניהם שאין באמת זיכוי אלא שהוא נהיה גר מאליו) העלה שתי אפשרויות בתפקידו של בית הדין: (א) ביה"ד פועל ויוצר את הגירות. נראה שהפירוש הוא, שבית הדין 'מאשר' שפעולות הגיור נעשו כמו שצריך, ואומר עליו שהוא יהודי ומקבל את הגוי לעם ישראל (ונח' האחרונים האם בית הדין הוא נציג של הקב"ה, ע"י בית הלוי פרשת לך לך שנראה שביה"ד הוא נציג הקב"ה, אך הגר"ש ישראלי חוות בנימין סי' סז נקט שהוא נציג של עמ"י). (ב) הפעולות שהגר עושה הם אלו שיוצרות את הגרות, אלא שלמדו חז"ל שתהליך הגיור, שהגר עושה בעצמו, צריך להיות בפני בית דין (וע"י דברי הגרי"א הרצוג שם, שאפשר שנח' בשתי ההבנות האלו ר' יוחנן ור' יהודה שלמדו מפסוקים שונים את הדין שצריך שלושה, ולאגרות משה (ו"ד ג, קיב) ישנה שיטה מחודשת נוספת בעניין תפקיד הדיינים בגירות, עיי"ש בנפק"מ לעניין נוכחותם בטבילה)

לשיטת התוס' (יבמות שם), הגם שלכתחילה צריך בי"ד של שלושה לכל חלקי הגיור (היינו קבלת המצוות, מילה טבילה), סברו שבדיעבד אם היתה הטבילה שלא בפני שלושה – מועיל (כך יישבו בין הסוגיא הנ"ל, לבין הסוגיא שנראה ממנה שאם אישה טובלת לנידתה יכול לעלות לה לשם גירות, וצ"ע, דהלא אין איש שנמצא עמה), אך לדעת הרמב"ם והריטב"א, גם הטבילה בפני שלושה מעכבת (ואת הסוגיא דטובלת לנדותה הסביר שזו רק כהוכחה ליהדותה, ובדעת הרי"ף נח' בהבנת דבריו,

